

autotomie, d. w. z. dat zij b. v. het een of andere been dat moeilijkheden oplevert, eenvoudig in de oude huid achterlaten en zich dan voorloopig met een poot minder tevreden stellen, dus op dezelfde manier waarop een hagedis zijn staart in den steek laat, als men tracht hem bij dit lichaamsdeel te pakken. De schorpioenen bezitten echter niet een dergelijk middel om zich uit de ongelegenheid te redden. In de eerste maanden van hun bestaan, vervellen zij vaker dan later, hetgeen begrijpelijk is als men bedenkt dat het voornamelijk de groei is die de vervelling noodzakelijk maakt, daar het chitinepantser zelf niet mee kan groeien en een nieuw en grootter omhulsel dus bij grootte-toename van het dier een dringende vereischte is.

Indien wij alle eigenaardigheden van de schorpioenen zoo uitvoerig zouden willen beschrijven, als zij wegens hun belangrijkheid zouden verdienen, dan zou men in plaats van een kort artikel, een heel boekdeel vol moeten schrijven en afgezien daarvan dat dit niet in de bedoeling ligt, zou dit ook zeker te veel van de belangstelling der lezers vergen. Daarom willen wij het hierbij laten. Ook het weinige hier medegedeelde, biedt gelegenheid een blik te werpen in het leven van deze spinachtigen die een ieder kent en toch..... niet kent. 's Nachts schittert de Schorpioen als sterrenbeeld aan den zuidelijken hemel; als verafschuwd en gevreesd ondie wordt hij hier op aarde op steenen en stokslagen onthaald. Hij is echter eenzelve en eenzelve zijn dikwijls filosofen. Of hij in zijn schuilhoek wel eens over den loop der dingen piekert?

Dr. F. KOPSTEIN.

VARANUS KOMODOENSIS.

De varaan is wel is waar een voor de lezers van dit tijdschrift heel gewoon dier en een bespreking daarvan zou ook weinig belangwekkends hebben, wanneer het hier niet gold een zeldzame soort van dit geslacht, dat den meesten wel onbekend zal zijn uit eigen aanschouwing. Het is daarom dat ik het waag hier voor dit dier eenige belangstelling te wekken.

De naam *komodoensis* dankt het dier aan zijn voorkomen op het eiland Komodo (fig. 1), gelegen tusschen Flores en Soembawa, waar het het eerst werd ontdekt Volgens de Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië (andere lectuur staat mij niet ten dienste) zou deze varaan op Flores en omliggende eilanden voorkomen. Daar ik reeds drie jaar inwoner ben van Manggarai in West-Flores en uit den aard van mijn betrekking ook wel de eilanden bewesten Flores bezoek, meen ik omtrent de streken, waar onze varaan voorkomt, wel nadere inlichtingen te kunnen verschaffen. Behalve op het eiland Komodo komt deze varaansoort nog voor op het, met Komodo de grootste van deze eilandengroep uitmakende eiland Rintja, terwijl het op het eiland Flores reeds is teruggedrongen tot een tegenover Poelau Rintja gelegen betrekkelijk klein gebied van het uiterste westen van Flores in de omgeving van Laboean Badjo en Mboera. Dat zijne verspreiding op Flores zich vroeger verder uitgestrekt zal hebben is zeer waarschijnlijk, hoewel het dier toch blijkbaar gebonden is aan een bepaald terrein zoals valt af te leiden uit de streken, waar het zich tegenwoordig nog ophoudt. Dit landschap vertoont kale rotsen en geaccidenteerd terrein begroeid met alang-alang, gras en struiken afgewisseld door lichte boschpartijen (fig. 2) en alleen staande lontar-palmen; hoewel deze streken in den drogen tijd een zeer troosteloos beeld opleveren ontbreekt het wild er toch niet. Vooral de eilanden Komodo en Rintja, waarop slechts enkele Badjo's zijn gevestigd, die zich in hoofdzaak met de

vischvangst bezig houden, daar landbouw hier vrijwel uitgesloten moet worden geacht, zijn rijk aan wild in den vorm van herten, en wilde zwijnen, terwijl ook wilde karbouwen niet zeldzaam zijn. Op Rintja treft men bovendien een groot aantal verwilderde paarden aan, die eigendom zijn van den Sultan van Bima. De overige tusschen Flores en Soembawa gelegen eilanden en eilandjes zijn te klein om grootere dieren te kunnen herbergen, althans van de soort van onze varaan, dien wij zullen leeren kennen als een groote roover onder de dieren.

In 1923 bracht Hertog ADOLF van Mecklenburg op zijn reis door deze streken ook een bezoek aan Komodo, meer in het bijzonder om op den *Varanus* te jagen en het

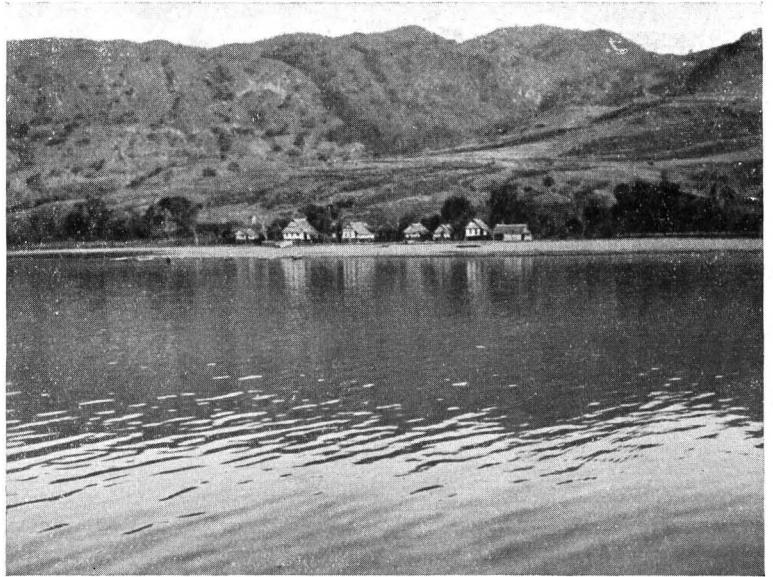

Fig. 1. Gezicht op Komodo en het eenige daarop voorkomende visschersdorp.

Fig. 2. Landschap op Rintja nabij de kampong van dien naam.

gelukte hem eenige exemplaren te schieten. Door het Museum te Buitenzorg was een preparateur medegegeven, terwijl hetgeen de Hertog op zijn reis verzamelde aan het Museum werd afgestaan. Het grootste geschoten exemplaar mat echter nog geen drie meter. Dit is dus aanzienlijk minder dan de in het artikel van de Encyclopaedie opgegeven lengte van 7 M. Dat er dieren van deze afmeting zouden bestaan komt mij zeer onwaarschijnlijk voor en naar wat ik van deze dieren heb gezien en gehoord zijn de grootste exemplaren niet langer dan een vier meter. In 1924 bracht ik zelf een bezoek aan Komodo en ontmoette na een halven dag dwalen in het terrein slechts één groot exemplaar naar schatting ruim 3 M. lang; nabij de kust zag ik verschillende kleine exemplaren, waarvan echter niet met zekerheid was te zeggen of zij van de soort

komodoensis waren. Aan de vele, duidelijk kenbare uitwerpselen was echter wel te bemerken dat het dier niet zeldzaam is. Kort geleden op Poelau Rintja zijnde om te jagen kon ik

Fig. 3. Geschoten exemplaar van *Varanus komodoensis*.

een exemplaar buit maken, dat in nevenstaande figuur (no. 3) is afgebeeld. Het was een klein dier en mat van kop tot staartende slechts 2 M. De staart, die bij deze soort zeer zwaar is, mat 0.85 M. Hij is slechts van een kleinen kam voorzien. Het uiteinde vertoonde een vergroeiing (kronkel), waarschijnlijk een gevolg van een gevecht met een soortgenoot. De kop heeft veel van een slangenkop (fig. 4). Het lichaam had een buitengewonen omvang, daar zooals bij het villen bleek het dier pas een hert had verslonden; de beide voorpooten daarvan staken het nog in de keel. De pooten zijn krachtig ontwikkeld en de teenen van flinke klauwen voorzien. De achterpooten zijn iets langer dan de voorpooten. De kleur is grauw met een lichter ondergrond en vertoont geen teekening. Van een bepaald gebit kan men niet spreken; er waren slechts kleine in het vleesch ingeplante met den punt naar achteren gerichte tandjes aanwezig, die door spierbeweging eerst te voorschijn komen. De tong is rond en gespleten.

Daar ik een groot exemplaar, dat ik op een 100 M afstand zag, vervolgde, doch niet onder bereik kon krijgen, kan ik constateeren dat zij zeer vlug kunnen loopen, in het oneffen met steenen bezaaide terrein. Ik spreek met opzet van loopen, daar zij zich hoog op de pooten voortbewegen, zonder dat het lichaam den grond raakt; het spoor wordt dan ook alleen gevormd door den afdruk van de pooten en de streep van den over den grond gesleepten staart.

Het door mij buitgemaakte exemplaar schoot ik tegen het vallen van den avond, toen het dier zijn nachtleger opzocht, namelijk een in een ravijnwand gevormde holte in den grond. Op de nadering van menschen vluchtte het dier, waartoe het uit het ravijn trachtte te klimmen, hetgeen niet gelukte vermoedelijk daar het zoo'n zwaar beladen maag had, zoodat het naar beneden gleed en een gemakkelijk slachtoffer werd. Het wilde nog een uitval doen toen ik naderde, doch had daartoe geen kracht meer en kon slechts nog den kop oprichten om met opengesperden bek te blazen.

een exemplaar buit maken, dat in nevenstaande figuur (no. 3) is afgebeeld. Het was een klein dier en mat van kop tot staartende slechts 2 M. De staart, die bij deze soort zeer zwaar is, mat 0.85 M. Hij is slechts van een kleinen kam voorzien. Het uiteinde vertoonde een vergroeiing (kronkel), waarschijnlijk een gevolg van een gevecht met een soortgenoot. De kop heeft veel van een slangenkop (fig. 4). Het lichaam had een buitengewonen omvang, daar zooals bij het villen bleek het dier pas een hert had verslonden; de beide voorpooten daarvan staken het nog in de keel. De pooten zijn krachtig ontwikkeld

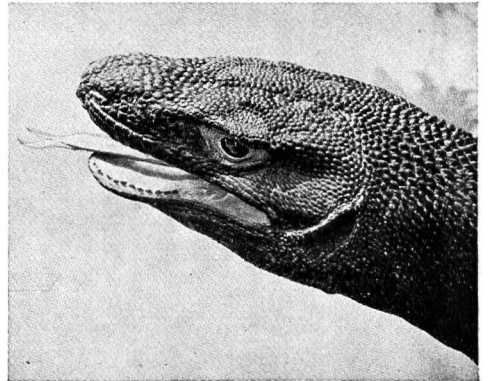

Fig. 4. Kop van *Varanus komodoensis*, naar OUWENS.

Eenige opmerkingen mogen hier nog volgen over de leefwijze van dezen varaan. Zooals vermeld is het een dag- en geen nachtdier. Het beweegt zich in open terrein; groot bosch is in de streek, waar het dier voorkomt nergens te vinden en het verhaal, dat het zich ook in boomen zou ophouden, houd ik voor onjuist. Het voedt zich uitsluitend met vleesch en dierlijken afval en zoekt zijn prooi dan ook onder alle dieren, die het bemachtigen kan; herten en wilde varkens schijnen voor hem een gemakkelijk bereikbare prooi te zijn, doch ook grootere dieren, zooals paarden worden door hem aangevallen.

Op het eiland Rintja houden deze dieren zich speciaal op in de streek waar de wilde paarden van den Sultan van Bima grazen en talrijk zijn hier de heren der verspreid liggende geraamten van paarden. Betwijfeld mag worden of zij in staat zijn een volwassen paard te bemachtigen, doch onder dit vee is veel ziekte, geplaagd als zij worden door de luisvlieg en in den drogen tijd ook door voedselgebrek, waardoor zij uitgeput raken en minder vlug weg kunnen komen en dan zeer zeker door den varaan vervolgd worden. Mogelijk is ook dat de paarden vanzelf omkomen en dan blijft er van het kadaver ook niets over dan de grootere botten. De beste manier om de varanen uit hun schuilplaatsen te lokken is gebruik te maken van een stuk aas en hoe meer lucht daaraan is hoe beter. Wanneer de Badjo's bezig zijn visch te drogen en te bereiden op een plaats aan de kust, hetgeen altijd een behoorlijken stank verspreidt, kan men zeker zijn dat de varanen niet ver af zijn. De ingewanden van een geschoten varken had ik in de omgeving van het jachtbivak laten weg werpen en eenige uren later zagen wij reeds een varaan zich er aan te goed doen, die op onze nadering echter ijlings verdween, zonder dat wij hem terug konden vinden.

In 1915 is door het Zelfbestuur van Bima eene regeling getroffen tot bescherming van dezen reuzenhagedis op verzoek van de N. I. Vereeniging tot Natuurbescherming. Deze regeling is echter niet als afdoende te beschouwen, daar zij uitsluitend toepasselijk is op zelfbestuurs-onderhoorigen en door de Inlanders zelf geen jacht op deze dieren wordt gemaakt; gevaar voor uitroeiing bestaat er dan ook thans niet, doch wanneer er al een exemplaar wordt geschoten geschiedt dit alleen door Europeanen of andere personen, op wie de verbodsbepaling niet ten uitvoer gelegd kan worden. Mocht mettertijd voor de buitengewesten nog een jachtordonnantie tot stand komen dan zou de bescherming van deze dieren daarin het best een regeling kunnen vinden. Voor uitroeiing van dit merkwaardige dier moet zeker gewaakt worden, al richt het onder het wild veel schade aan.

O. HORST.

OVER HET VOORKOMEN VAN HOMONOIA RIPARIA LOUR. IN DELI.

In den 13den jaargang van dit tijdschrift schreef Dr. BEUMÉE een artikel over een tropische „wilg”, *Homonoia riparia* LOUR. Deze struikachtige plant is aan zeer typische groeivoorwaarden gebonden; men moet ze zoeken „daar, waar niet beschaduwde riviertjes met rolsteenbed, voldoende kracht bezitten om het aan- en dichtslibben te voorkomen, ook bij lagen waterstand” (BEUMÉE, loc cit. p. 46). In Ned. Indië werd *Homonoia riparia* gevonden op Java, in de Lampoengsche Districten, op Sumatra's Westkust, op Soemba en in Zuid Selebes. Op Malakka komt ze eveneens op verschillende plaatsen voor (RIDLEY, Flora of the Malay Peninsula, Vol. III, 1924, p. 309-310). Uit een afbeelding in het tijdschrift van het